

VIVA^{CELL} MTS

SATURDAY
JULY 15, 2017

DAY 7

DAILY

ՕՐԱԹԵՐԹ

HISTORY IN THE PRESENT TENSE

ՆԵՐԿԱ ՎԱՂԱԿԱՏԱՐ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

INTENT TO
DESTROY - p.5
«ԲՆԱԶՆՁՄԱՆ
ՄՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ»- էջ.5

▪ ՀԱՅՐԵՐ ԵՎ ՈՐԴԻՆԵՐ
▪ ՎԱՐՊԵՏԱՅ ԴԱՍ.
ԹՈՄ ՍԶՄՈՐԼԻ

էջ 2-3

▪ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑՆԵՐ. ՅԱՆԱ
ՓԱՓԵՆԲՐՈՋ, ՄՈՀԱՄԱԴ
ՈՍՄՈՒԼՈՅ ԵՎ ԱՅԼԷ

էջ 4

ԶՈ ԲԵՈՒԼԻՆԳԵՐ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ էջ/p. 5 INTERVIEW

JOE BERLINGER

▪ INTERVIEWS: JANA
PAPENBROOCK, MOHAMMAD
RASOULOF, AND MORE

p. 6-7

▪ ARMENIAN SHORTS:
FAMILY AFFAIRS
▪ MASTER CLASS TOM MCSORLEY

p. 7

ՄՈՍԿՎԱ ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆ, ԿԱՐՄԻՐ ԴԱՆԼԻՑ
MOSCOW CINEMA, BLUE HALL

15.07

12:00 Կարմիր շրջան /նեմ.՝ ժան-Պիեռ Մելվիլ
Le Cercle Rouge /dir. Jean-Pierre Melville
Fra/Ita, 140' Lang.: French
T, 16+ Subt.: English and Armenian

14:30 Հեղափոխություն /նեմ.՝ Հյու Հադսոն
Revolution /dir. Hugh Hudson
UK, 124' Lang.: English
R, 16+ Subt.: Armenian

20:00 Քառնջնյան մտադրություն /նեմ.՝ Ջո Բերլինգեր
Intent to Destroy /dir. Joe Berlinger
USA, 115' Lang.: English
CF Subt.: Armenian
*Invitations Only 16+

ՄՈՍԿՎԱ ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆ, ԿԱՐՄԻՐ ԴԱՆԼԻՑ
MOSCOW CINEMA, RED HALL

20:00 Քառնջնյան մտադրություն /նեմ.՝ Ջո Բերլինգեր
Intent to Destroy /dir. Joe Berlinger
USA, 115' Lang.: English
CF Subt.: Armenian
*Invitations Only 16+

ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐ ԴՊՐՈՍՅԱՆ ԱՅՅՈՒՆԵՐՈՒՄ
YEREVAN NIGHTS AT POGHOSYAN GARDENS

21:00 Առաջատար /նեմ.՝ Սիլա Հենեսի
The Pacemaker /dir. Selah Hennessy
UK, 30' Lang.: English
BW, 12+ Subt.: Armenian
Արևածաղիկների պանդոկ /նեմ.՝ Սիլա Հենեսի
Sunflower Inn /dir. Selah Hennessy
UK, 30' Lang.: English
BW, 12+ Subt.: Armenian

ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐ ՕՊԵՐԱՅԱՆ ՀՈՂԱՐԱՎՈՒՄ
YEREVAN NIGHTS AT OPERA SQUARE

21:00 Դենիս Մուկուցե /նեմ.՝ Մարդեյ Լոշակ
Dr. Denis Mukwege /dir. Andrei Loshak
Rus, 5' Lang.: Armenian
AU, 12+ Subt.: Armenian
Ճերմակ անուշքներ /նեմ.՝ Սերգեյ Իսրայելյան
White Dreams /dir. Sergey Israelyan
Arm, 82' Lang.: Armenian
T, 12+ Subt.: Armenian

ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐ ԿԱՍԿԱԴՐՈՒՄ
YEREVAN NIGHTS AT CASCADE

21:00 Մուհամադ Դարվիշ /նեմ.՝ Մարդեյ Լոշակ
Dr. Muhammad Darwish /dir. Andrei Loshak
Rus, 5' Lang.: Armenian
AU, 12+ Subt.: Armenian
Բարև, ես եմ /նեմ.՝ Ֆրոնդե Դովլաթյան
Hello, It is Me! /dir. Frongov Dovyatyan
Arm, 82' Lang.: Armenian
T, 12+ Subt.: Armenian

ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐ «ԱՅԱՍԱՆ» Կ/Թ ԱՅՅՈՒՄ
YEREVAN NIGHTS AT HAYASTAN CINEMA GARDEN

21:00 Ֆարտուն Ադան և Իլան Էլման /նեմ.՝ Մարդեյ
Lոշակ
Fartun Adan and Ilwan Elman /dir. Andrei Loshak
Rus, 5' Lang.: Armenian
AU, 12+ Subt.: Armenian
Վեց երաժիշտ քաղաքի ֆոնին /նեմ.՝ Տատյանա
Դանիլյանց
Six Musicians and the City /dir. Tatiana Danilyants
Rus/Arm, 73' Lang.: Armenian/Russian
YP, 12+ Subt.: English

ԵՐԵՎԱՆՑԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐ ՆԱՆՏԵՆ ԱՅՅՈՒՄ
YEREVAN NIGHTS AT NANSEN GARDEN

21:00 Ջամիլա Աֆղանի /նեմ.՝ Վարդան Հովհաննիսյան
Jamila Afghani /dir. Vardan Hovhannisyanyan
Arm, 5' Lang.: Armenian
AU, 12+ Subt.: Armenian
Խաթաբալա /նեմ.՝ Յուրի Երզնկյան
Khatabela /dir. Yuri Yeznkyan
Arm, 69' Lang.: Armenian
T, 12+ Subt.: Armenian

ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
RUSSIAN-ARMENIAN UNIVERSITY

16:00 Կարմիր խնձորներ /նեմ.՝ Գիորգի Սիխարուլիձե
Red Apples /dir. George Sikharulidze
Arm/Geo/USA, 15', AP, 16+ Lang.: English
Subt.: English

«Միանի ճամփան»

ՀԱՅՐԵՐ ՈՒ ՈՐԴԻՆՆԵՐ

«Հայկական համայնապատկեր» մրցույթի խաղարկային կարճամետրաժների բաժինը ներառում է 6 ֆիլմ, որոնց մեջ ամփոփված են զանազան երկրներից եկած հայագգի կինոգործիչների երբեմն իրարամերժ հայացքներն ընտանեկան հարաբերությունների ճգնաժամի, ավանդակների ու նորի անհամադրելիության վերաբերյալ:

սահմանին գտնվող հայկական գյուղում ապրող Սիմոնը ստիպված է երկար ճանապարհ անցնել մեռնող պապին տեսնելու համար, ով իրականում 300 մետրի վրա է ապրում, բայց սահմանից այն կողմ: Իսկ մինչ այդ միայն տեսնելու միակ ճանապարհը հեռադիտակները չկորցնելն է:

Սցենարիստ և պրոդյուսեր Օֆելյա Հարությունյանի և ռեժիսոր Գիորգի Սիխարուլիձեի «Կարմիր խնձորներ» վրաց-հայ-ամերիկյան արտադրության դրամայում նորապսակ գույցի առաջին գիշերն իր անարյուն սպանով, ու գրեթե ամբողջ գերդաստանով բռնկված այցելու միտուճը շատ հակիրճ, առանց ավելորդ դրամատուրգիական շերտմաների և զիզգագների պատկերում են ոչ միայն ավանդապատ ծնողների նախապաշարմունքները, այլև ինչպիսի ազդեցություն է այս միջադեպն ունենում երիտասարդ ընտանիքի ավագայի վրա:

Ավանդական ընտանեկան հարաբերությունների պատկեր ենք տեսնում Արջ-Ապետ Երեմյանի «Այլ ու հաց» ֆիլմ-ատակում: Աստվածաշնչյան անտառի որդու պատմությունը վերցնելով որպես հիմք՝ ռեժիսորը գործողությունները տեղափոխում է մերօրյա Հայաստան Լոռվա լեռներում գտնվող մի գյուղ, որտեղ, հեղինակի խոսքով, դեռ կենդանի է «պատվի ու հպարտության վրա հենված յուրահատուկ մի արժեքահամակարգ»:

Եթե Սիխարուլիձեի ֆիլմը նորապսակների մասին է, ապա Էրիկ Ծահինյանի «Մեռյալ քրի երեխան» դրաման տարեց ամուսինների, որտեղ Այգ-հայմերի հիվանդությամբ տառապող կինը չի կարողանում օգնություն ցուցաբերել իր յոզարանում ընկած ամուսնուն: Տրագիկոմիկ պատմությունն իր հերթին անօգնության և օգնության մասին է, որտեղ աջակցությունը կարող է հասնել շատ անպակաս:

Չրագրին ֆանտաստիկոսի և արտոբրիտական տարր է հաղորդում Կարինե Թորոսյանի կանադա-հայկական «Կատույցը վառած է, ընկեր»-ը, որտեղ գլխավոր հերոսը՝ ճարտարապետ Ֆրոնդե, չի կարող կողմնորոշվել շարունակել արդյունքում ընտանեկան թիզնեցող հետևելով ցեմենտով տարված հոր ռոմանտիկին, թե ընտրել իր սեփական ուղին: Եվ այդ հարցն այս ֆիլմերից շատերի հերոսների մտքում է: Եվ ամեն մեկն ունի իր պատասխանը: **ԳԿ**

Եթե ոչ հայկական ժողովրդական ավանդույթների, ապա որոշ չափով միասնավաճության մասին է ռեժիսոր Էդգար Բաղդասարյանի «Միանի ճամփան», որտեղ հայ-թուրքական

«Կարմիր խնձորներ»

GOLDEN APRICOT DAILY

Խմբագիրներ՝ Յուրա Բրուերեն-Հայտնեյա, Արթուր Վարդիկյան
Աշխատակազմ՝ Մաշա Կուտսիր, Հյուգո Էմերցալ, Կարեն Ավետիսյան
Տեղիեցակներ՝ Ռոգա Գրիգորյան, Գիանա Մարտիրոսյան
Լուսանկարիչ՝ Մանե Հովհաննիսյան
Սրբազորիչ՝ Կարեն Ասատրյան

Թարգմանիչներ՝ Լուսինե Հովհաննիսյան, Զարինե Մաֆարյան, Կարինե Արդյան
Գիզայերի՝ Գայանե Գրիգորյան
Հեռակա խորհրդատու՝ Պիտեր վան Բյուրեն
Տպագրված է «ՆՏ Հորինից» ՄԴԸ-ում

Editors: Joost Broeren-Huitenga & Artur Vardikyan
Staff: Hugo Emmerzael, Sasja Koetsier, Karen Avetisyan
Contributors: Roza Grigoryan, Diana Martirosyan

Photographer: Mane Hovhannisyanyan
Design: Gayane Grigoryan
Backstage General Adviser: Peter van Bueren
Printer: "NT Holding" Ltd.

«ՄԵՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ ՀԵՐՈՍ ԶԵՆ»

Այս տարվա վերջին վարպետաց դասը տեղի ունեցավ Երեկ, ՉԲԸՄ դահլիճում, և այն վարպետ Օտտավայի Կանադական կինոյի ինստիտուտի գործադիր տնօրեն, կինոգետ Թոմ Մքարթլին: Այս տարվա խաղարկային մրցույթի ժյուրիի անդամն իր վարպետաց դասի ընթացքում խոսեց ժամանակակից կանադական կինոյի մասին՝ անդրադառնալով նաև նրա պատմությանն ու անցած ուղուն:

«Մեր կերպերի տեր ու տիրակալներն ամերիկյան կինոներն են եղել», - այսպիսի խոստովանությամբ սկսեց իր խոսքը Մքարթլին: «Հինա էլ է այդպես: Կանադական կինոթատրոններում 97 տակառ հոլիվուդյան ֆիլմերն են, և միայն 3 տուկոս են կանադական: Այսինքն՝ Կանադան որդեկան է ամերիկյան արտադրությանը: Կանադական կինոն անտեսանելի է: Մեր երիտասարդներն ամերիկյան ֆիլմեր են դիտում: Եթեբայցում են, որ ձեզ մտա էլ նույնն է»:

Կինոքննադատը փաստեց, որ իր երկրում չեն եղել ու չկան կինոնատուղիներ. ամեն ինչ արվում է անհատների կողմից: Ավելին՝ ըստ Մքարթլի՝ կանադացիների մեծ մասը կանադական ֆիլմ տեսած չկա, չնայած այդ առումով արդեն կան դրական որոշակի տեղաշարժեր: «Վերին 30 տարիներից Կանադան միջազգային ճանաչում ունեցող կինոգործիչներ է տվել աշխարհին, ովքեր մասնակցել և մասնակցում են փառատոների, արժանանում պարգևների և նկարահանում փորձարարական ֆիլմեր»:

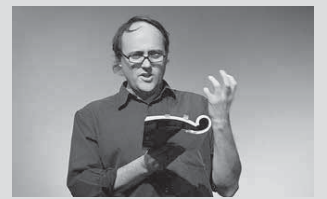
Մքարթլին նշեց, որ եթե ամերիկյան կինոն, որպես կանոն, մարդկանց հաջողությունների

մասին է, ապա կանադականի դեպքում իրավիճակը փոքր-ինչ այլ է. «Մեր կինոն լի է ընկնկամ պարավոլոններով, մարդկանցով, ովքեր չեն կարողանում հարթահարկ մարտահրավերները: Չգիտեմ՝ կարելի է մեր հերոսներին «հերոս» անվանել, թե ոչ»: Կինոքննադատը վստահ է կանադացիները հակված են հարմարվել իրավիճակին, ոչ թե հաղթահարել այն: Եվ հենց սա է Կանադայի և ԱՄՆ-ի տարբերությունը: «Մեր ֆիլմերից շատերի հերոսներն ի գորտ չեն իրավիճակը կառավարել ի տարբերություն հոլիվուդյան հերոսների: Դատմությունը հաճախ անավարտ է կամ վատ ավարտ է ունենում», - սուսց կինոքննադատն ու իր վարպետաց դասին ցուցադրեց հատվածներ կանադական ֆիլմերից, որոնց թվում էին Դոն Մաքելարի «Անցյալ գիշերը» (1998), Դոնալդ Շերիֆի «Ճամփի վրա»-ն (1970), Դեյվ Քրոններերգի «Վիդեոդոլմեր» (1983), Քաավլե Դոլանի «Մայրիկը» (2014), Ատոմ Էզոյանի «Բարեկամները» (1984):

Ի դեպ, Մքարթլին բազմաթիվ հրապարակումներ ունի կանադական և միջազգային կինոյի վերաբերյալ, հեղինակել է գրքի մեծաթյան մի աշխատություն Ատոմ Էզոյանի «Ապահովագրական գործակալը» (1991) ֆիլմի մասին: Կինոգետը բարձր է գնահատում Էզոյանի արվեստը. «Էզոյանն այն ռեժիսորներից էր, ով վերաբացահայտեց Կանադան և կանադական պատմություններ պատմել աշխարհին»:

Կինոքննադատը հետևյալ կերպ ամփոփեց կանադական կինոյի մասին իր դասախոսությունը. «Կանադական ռեժիսորները միշտ փորձում են իրենց պատմությունները պատմել նոր՝ փորձառարկական ոճով: Ավանդույթներից խուսափել իրենց առանձնահատկությունն է»: **Ռ.Գ.**

Աշխատարան. Ռոջեր Կոսս

Արգենտինացի կինոքննադատ Ռոջեր Կոսսն, ով համակարգում էր այս տարվա վարպետաց դասերի մի մասը, այսօր՝ ժամը 15:00-ին, կամուրջի շրջանում կանադացիների շարքն իր «Նաուտիկ հայացք. մասնագիտության հնարավոր ուղիները» քննադատություն, կենսագրություն և գեղագիտություն՝ աշխատարանով: Աշխատարանին կարելի է մասնակցել միայն գրանցվելով: Գրանցման հայտը կարելի է գտնել «Ոսկե ծիրանի» Ֆեյսբուքյան էջում:

Անտոն Դոլինը՝ Ջարմուչի մասին

Երեկ «ԼոՖտում» իր վարած դասախոսությունից հետո ռուս կինոքննադատ Անտոն Դոլինն այսօր՝ 14:00-17:00-ին, «Ներտրից» գրախոսութան սրահում (Արվարձան 20) կենդանաբան իր նոր գիրքը՝ «Ջիմ Ջարմուչ. պոեզիա և երաժշտություն»:

Փակման ժամը

Նախքան փառատոնը փակող «Բնացնեման մատուցությունը» ֆիլմի ցուցադրությունը 19:00-ին, «Մոսկվա» կ/թ Կարմիր դահլիճում տեղի կունենա փակման հանդիսավոր արարությունը, որի ընթացքում պարզ կդառան մրցույթային ծրագրերի հաղթողների անունները: Օրաբերքի վաղվա համարում կարող եք ընթերցել հաղթող ֆիլմերի մասին, որոնց մեծ մասը կցուցադրվի հուլիսի 16-ին:

Գիշերային կյանք

Երբ հայտնի լինեն հաղթողների անունները, կգա փառատոնի ամփոփիչ խնջույքի ժամը: «Միքսանդր խնջույք» տրամաբանական անունը կրող մրցույթում տեղի կունենա «Process» փաբում (Մարյան 1ա), 23:30-ին:

Ժյուրիների զեկույցը

Փառատոնի տնօրեն Հարություն Խաչատրյանը և այս տարվա ժյուրիները կհիմնավորեն իրենց որոշումները վաղը՝ կեսօրին, «Գրանդ հոթել Երևան»-ի Վիվալդի սրահում:

«ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄՇՏԱՊԵՍ ԻՄ ԿՅՈՒՆՔԻ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՄԱՍԻ Է ԵՂԵԼ...»

Տառայան Դանիլյանցի «Վեց երաժիշտ քաղաքի ֆոնին» ֆիլմը, որը փառատոնի ընթացքում իր վերջին՝ հինգերորդ ցուցադրությունը կունենա այս Երեկ, հանդիսականին ճամփորդության է տանում Երևանի երաժշտական մշակույթի ու պատմության, ինչպես նաև հերոսների հայացքների ու փորձառության օբյեկտիվի միջով:

ձեռք բերել այստեղ: Այս ֆիլմը քաղաքի, հերոսների ու երաժշտության հետ անցկացրած իմ օրերի արդյունքն է»:

Երաժշտությունը շատ կարևոր է Դանիլյանցի համար, քանի որ նա վեց տարեկանից սկսել է երաժշտության դասեր առնել: «Ծնունդից ուղում էին, որ ես մենակատար դաճակահար լինեմ, բայց երբ ես տասնիննից տարեկան էի, որոշեցի, որ չեմ ուզում պրոֆեսիոնալ երաժիշտ դառնալ: Մակայն երաժշտությունը մնաց որպես կյանքիս անհրաժեշտ մաս»:

«Վեց երաժիշտ քաղաքի ֆոնին» ֆիլմի գաղափարը ծագեց տասը տարի առաջ. «Պուլ-լավոկ» ջազ սրահում, երբ ռեժիսորն այնտեղ լսեց երևանցի հայտնի երգիչ Ֆորչի կատարումը: «Դա մի շատ ցուրտ, գորշ դեկտեմբերյան օր էր, բայց հենց մտա ներս, տարաբան», - հիշում է Տառայան: Այդպես հետ հանդիպումների շնորհիվ՝ Ֆորչի մասին կարճատևորապես ֆիլմի սկզբնական գաղափարը վերածվեց Երևանի մասին ֆիլմի մանկարի, որում քաղաքը պատկերանում է իր ամենասիրված մի քանի երաժիշտ կատարողների աչքերով: «Ես խնդրեցի, որպեսզի նրանք

ինձ տանեն իրենց սիրած վայրերը. այդ վայրերն ու շինությունները կարևոր են քաղաքի պատմության, բայց նաև՝ անձամբ նրանց համար»:

«Վեց երաժիշտ քաղաքի ֆոնին», (Տառայան Դանիլյանց, Ռուսաստան/Չայաստան, 2016), 15.07՝ 21:00 - «Չայաստան» կ/թ այգի

Փանգֆի հիմնադիր հայրերը

«Գիմմի դենջըր» (Ջիմ Ջարմուչ, ԱՄՆ, 2016), Երևանյան արժամիերա, 16.07՝ 21:00 - «Մոսկվա» կ/թ, Կարմիր դահլիճ

Դեր Սթրոյիզի իր կարճատև գոյության ընթացքում (1967-1973) թեև ընդամենը երեք կոնցերտներ և առումով ձայնագրված այրում է թողարկել, սակայն բեմոյի երաժշտական ազդեցությունը հսկայական էր: Կիթառահար Էջոն Լոբայրյանի վայրի կենդանավոր և լամբի առաջատար Բոգի Փոփի առհասկառոտ տեղադրված բեմոյը ոգեշնչեց 1970-1980-ականների «Փանք» շարժումը, թեև այդ ժամանակ նրանք արդեն բեմում չէին, որ քաղեին իրենց ցանձ սերմերի պարզեցած պտուղները:

Ռեժիսոր Ջիմ Ջարմուչը հենց Դեր Սթրոյիզի կողմից հանդիսատեսին մատուցվող հարստ պատմությունը կապում է արխիվային հարցազրույցների և բեմոյի՝ դեռևս կենդանի անդամների նոր գոյացումների հետ: Ինչպես և սպասելի էր, կենդանավորները տեղում բեմոյի առաջատարն է (այս պահին բեմոյի սկզբնական կազմի միակ ուղջ

մնացած անդամը)՝ Ջիմ Օստրեբերգը, ով առավել հայտնի է Բոգի Փոփի բեմական անունով: Ջարմուչին հաջողվում է ստեղծել բեմոյի պատմության մի գոյնգոյն դիմանկար: Ռեժիսորը

սկսում է վաղ շրջանից, երբ «Դեր փսիխոլոգիկ Սթրոյիզ» անունը կրող խումբը 1960-ականների վերջին շարժվում էր այնպիսի բեմոյի հետքերով, ինչպիսին էր Դեր ՄԸՏ-ը: Այնուհետև սկսվում

է մի ռոք հերթաթ մեծերի համար. վաղ հասած հաջողությանը հաջորդում է արագ անկումը, որի պատճառը հոշակի ստորջրյա խոթերն ու թմրադեղերն էին: Այնուհետև՝ տասնամյակներ անց, երբ բեմոյի ոճն ու պատկերը տարածում գտան, սակայն լամբի անդամներն արդեն գոյություն էին բարձր տալիս, հանկարծ 2000-ականների սկզբին մի անսպասելի վերածնունդ սկսվեց:

Պատմություններն ու դեպքերը, որոնց մասին պատմում են բեմոյի անդամները, ձևավորված են արխիվային նյութերի հարստ ընթացքով: Ֆիլմի որոնաշարը ձևավորված է հազվագյուտ լուսանկարներով ու համերգային տեսագրություններով՝ թե՛ վաղ շրջանից, թե՛ վերջերս տեղի ունեցած վերածնունդի օրերից: Բայց նրա միակ ու արյունավեղ կատարը՝ ֆիլմի հետ արտարկա կերպով կապված պատկերների ամբողջատ հոսքն է՝ հստակաճանաչ ֆիլմերից և հետախույզություններից, թռչկոտու ձևագիր տեսքեր և խառը, մոտավոր անիմացիայով կարծրի շարքեր, որոնք պատկերում են ժապավենի վրա չգրանցված վայրի արկածներն ու ձայնադրությունները: Դրանք տեղի ունենում են հավերժացնել են, որոնք բեմոյի խաղաղար և անարխիստ ոգին են հաղորդում ֆիլմին, որն, ըստ Լոբայան, երկրպագուի գրած սիրային մի նամակ է Դեր Սթրոյիզին: **ՅԲԸ**

«ԻՆՁ ԶԱՐԿԱՅՐԵՑ ՆՐԱՆՑ ԻՄԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆԸ»

Այս տարվա Վավերագրական մրցույթին մասնակցող գերմանացի ռեժիսոր Յանա Փափենբրոքը իր ֆիլմում քննում է երեք համբուրգցի նկարիչների աշխատանքը, կյանքը ու մտքերը՝ ստեղծելով աշխույժ մի դիմանկար, որը բանաստեղծական է թե՛ ձևով, թե՛ բովանդակությամբ:

«Նրանք այնքան ազատ են, որ չունեն կանխա-կալ մտքեր, թե ինչպիսին պիտի լինի իրենց աշխատանքը»,- իր ֆիլմի հերոսների՝ Հորսթի, Բեռնհարդի ու Միխայելի մասին ասում է Յանա Փափենբրոքը: «Աշխատանք» ասելով Յանան նկատի ունի նրանց ստեղծած արվեստը Համբուրգի մի արվեստանոցում, որը նրանք կիսում են 27 նկարիչների հետ: Հորսթն ու Բեռնհարդը հայտնաբերում վայելող նկարիչներ են, իսկ Միխայելը հյուսիսի հնուտ վարպետ է և թեկից կարող է ինչ ասես ստանալ:

Փափենբրոքի արած դիմանկարում երևում է, թե հեղինակին հատկապես ինչն է դուր գալիս իր հերոսների՝ արվեստի հանդեպ ունեցած մտեցման մեջ. նա թույլ է տալիս, որ այս արվեստագետների հետաքրքրությունները, գործերն ու ընկալումը ձևավորեն ֆիլմի պատմությունն ու ռեժիսորի մտքերը: Նրանք փորք-ինչ արտասովոր աշխարհայացքը (մի բան, որ մշտապես հույս ունենր տեսնել արվեստագետի մտքերում) մասամբ արդյունք է բնածին մտավոր խանգարման: Սակայն Փափենբրոքը չի նայում դրան որպես հաշման-

դանության, այլ հաջողեցնում է բացահայտել դրանց ներքին բնույթը: «Հաշմանդանության մասին ֆիլմերում սովորաբար կա տարբերակում՝ առողջ և ինքնիշխան ռեժիսորի ու խանգարում ունեցողի միջև»,- նշում է Փափենբրոքը: «Ռեժիսորները հավզվաղեայ են թույլ տալիս, որ հերոսների մտածելակերպն ու աշխարհայացքն

ազդեն իրենց մտապատկերի վրա: Մենք ուզում էինք, որ ֆիլմը լինի հասարակական-քաղաքական, ինչպես նաև՝ ընդգրկուն»:

Հենց դա էլ մղեց Փափենբրոքին իր հերոսների հետ համատեղ մշակել սցենարը: «Ես նրանց հարցի, թե ինչ կուզեցե՞նք անել, և նրանք անմիջապես տարատեսակ մտքեր սկսեցին

հայտնել: Ես իմ հերոսներին ընտրեցի արվեստանոցում տեսալսելիով պատվելով ու տեսնելով, թե ով է անկաշկանդը: Այդ երեքը միասին եկան ու ինձ հրավիրեցին միասին այցելել իրենց սիրելի վայրերն ու կյանքին համաբալլ՝ հետևել իրենց: Նրանք միմյանց գերազանց հասկանում էին, քանի որ, իրոք, լավ ընկերներ են: Ի՞նձ զարմացրեց այն, որ նրանք, կրթություն չունենալով, այդքան իմաստուն են: Նրանք շատ իրատեսական ու փիլիսոփայական հայացքներ ունեն կյանքում ու հասարակության մեջ իրենց հնարավորությունների վերաբերյալ: Ավելին՝ նրանք արված ամեն մի հնարավորություն ու րախտությամբ են ընդունում: Սա մի իմաստություն է, որ նրանք զարգացրել են տասնպատկերի ու մեկուսացման միջով անցնելով»:

Փափենբրոքը յուրային է գեղարվեստի աշխարհում, քանի որ աշխատել է վիդեո-արտի ժանրում, և արդեն տարբ տարբ ավելի՛ նաև գրող է ու ռեժիսոր: Նա խոստովանում է, որ կուզե՞նար ավելի լայնորեն տարածված տեսնել այն նրբակատարությունն ու խմանքը, որով այս արվեստանոցի անդամներն են միմյանց վերաբերվում: «Նրանք մեկը մյուսին խրախուսում, գորակցում են և հետաքրքրվում են միմյանց աշխատանքով: Այս արվեստանոցը կոմունիստական մի ուսուցիչ է, ամբողջ եկամուտը կիսվում է, նույնիսկ եթե մեկ գործերն ավելի են վաճառվում, քան մյուսներից: Իհարկե, այս ամենը հնարավոր է, որովհետև նրանք պետության օտարակալությունն ունեն: Ի տարբերություն դրան՝ ասում չունկայում արվեստը չափազանց մրցակցային է ու ետակներում: Ես կարտո եմ ճանաչում համերաշխության ու համայնքի»:

«ՊԱՏՎՈՎԴ ԵՄ ՎՃԱՐՈՒՄ»

2013 թ.-ի «Ձեռագրերը չեն այրվում» ֆիլմի Կաննի պրեմիերայից ի վեր կինոշրջանակներից բացակայող Մոհամադ Ռասուլֆին այժմ երևանում է՝ ներկայացնելու համար իր նոր՝ «Անկաշառը» ֆիլմը: «Ինձ ձեռքակաշառն, երբ 2013-ին Իրան վերադարձա», - պարզաբանում է Ռասուլֆը: Սա է իրականությունը նաև բազմաթիվ այլ իրանցի կինոգործիչների համար:

Իր հայրենակիցներ Ազար Ֆարիադին և Ջաֆար Փանահիին նման Ռասուլֆը միջազգային կինոփառատոներում փառքի է արժանացել («Անկաշառ» այս տարի ստացել է Կաննի «Հատուկ հայացք» հեղինակավոր մրցանակը), սակայն հետապնդվում է իր հայրենիքում, որտեղ նրա ֆիլմերը երբեք չեն ցուցադրվում մեծ կրթահիմն: Փաստն այն է, որ Ռասուլֆին իր վերջերս թողարկած ֆիլմերը ստիպված է եղել գաղտնի նկարահանել: «Դա է նաև պատճառը, որ նկարահանումները երկար տևեցին. պիտի բարձր մեկնալիս...»: «Վստահորեն կարելի է ասել, որ Իրանի պաշտոնատարները լավ աչքով չեն նայում Ռասուլֆի ձեռնարկած՝ Իրանի հասարակության հյուսվածքի մանրակրկիտ ուսումնասիրությանը: «Երբ ես 2013 թ.-ին վերադարձա Կաննից, որոշ ազատ ժամանակ ունեի, որն անցկացրի ինձ շրջապատող հասարակությունն ուսումնասիրելով», - բացատրում է Ռասուլֆը՝ պատասխանելով այն հարցին, թե որտեղից է ծագել «Անկաշառը» ֆիլմի սկիզբը: «Ինձ ամենից շատ ցնցողը այդ համատարած կաշառակերությունն էր»:

Ազատության ու կաշառակերության մասին այս հեքիաթի ներշնչանքը եղել է շուրջ 20 տարի առաջ իր կյանքում տեղի ունեցած մի իրադարձություն: Ռասուլֆը նկարահանում էր անում գովազդային այն ընկերության համար, որտեղ նա այդ տարիներին աշխատում էր. նրան կանգնեցնում է Իրանի ոստիկանությունը: «Ես շատ հոգեհոգ էի, որովհետև ամբողջ օրը նկարահանման էի. ուզում էի հասնել գրասենյակ ու կարևոր այդ գործը շարունակել, բայց ոստիկանությունը ոչ մի կերպ թույլ չէր տալիս»: Անզամ եթե նրա բոլոր փաստաթղթերը կարգին էին, Ռասուլֆը կարող էր գնալ միայն, երբ վճարել ոստիկանության սպանելին: «Նրանց առաջարկն ինձ համար այնքան էլ զարմանալի չէր. ես ուղղակի չգիտեի, թե այդ վիճակում ինչ է պետք անել»:

«Անկաշառը» ձևաբանությունն է իր ընտանիքի բարդությունների միջոցով ցույց է տալիս, թե որպես աշխարհացի է կաշառակերությունն այս համակարգում: Ինչպես ֆիլմի կերպարներին մեկն է ասում. «Այս երկրում ուր կամ ճնշում ես, կամ՝ ճնշվում ես: Ռասուլֆը նույնպես իր կյանքում զգացել է կաշառակերության ներգործությունը: «Անզամ եթե չես ուզում, այն թե՛ կարող ես կտաս պահի: Անզամ ես չեմ սիրում կարել, սակայն ստիպված եմ կեղծ սցենարներով ներկայացնել, որպեսզի հաստատում ստանամ իմ իրական՝ «ամօրինական» սցենարներով ֆիլմ նկարելու համար: Գրաքննությունն ինքնին համակարգի մաս է կազմում: Եվ թե՛ ստիպում է այդ քայլերին դիմել»:

Ռասուլֆը փորձեց անել այն, ինչ ճշմարիտ էր: Իր գրասենյակում իրեն ուղեկցող սպային վճարելուց առաջ նա արագությամբ պատճենահանեց թղթադրամները: Ավելի ուշ նա դրանք ոստիկանության կապիտանին ներկայացրեց բողոքի դիմում գրելիս: Ռասուլֆը հիշում է. «Կապիտանը որոշ ժամանակ ինձ նայեց, ապա պատճենները որեք իր դարակի մեջ: Հայտարար օրը ճաշից հետո նրանք ինձ ձերբակալեցին: Ֆիլմի սցենարը գրելիս այս հուշը անբերկառ իմ մտքում էր: Այն ցույց է տալիս համակարգի բարդությունները: Երբ ուզում ես դիմակայել նմանատիպ կաշառակերությանը, ապա պիտի վճարես ոչ միայն ամեն ինչ, այլև անձնական, այլև քո պատվով ու ինքնուրույնությամբ»: ՀԷ

«ՄԵՆՔ ՈՒԶՈՒՄ ԷԻՆՔ ՊԱՏՄԵԼ ՀԱՎԵՐԺԱԿԱՆ ՄԻ ՊԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ»

Չեյս և հուլանդացի ռեժիսորներ Պետր Լոմն ու Կորինե վան Էգեթաթը նորից մասնակցում են «Ոսկե ծիրան» կինոփառատոնին այս անգամ իրենց վերջին՝ «Բիրմայական պատմությունների ժողովածու» ֆիլմով, որը Բիրմայի (Մյանմար) հասարակությունում պոեզիայի կենտրոնական դերակատարման մասին է: «Քանի որ ֆիլմը պոեզիայի մասին է, պատկերները պետք է նույնպես գեղեցիկ լինեն, որքան բառերը»:

Ճիշտ է, «Բիրմայի պատմությունների ժողովածու» ֆիլմը նկարահանվում էր 2016-ին Բիրմայի առաջին ժողովրդավարական ընտրությունների նախապատրաստման ժամանակ, սակայն ֆիլմի կենտրոնում ամենին էլ քաղաքականությունը չէ: «Մենք ուզում էինք, որ այն լինի տեսարժան ու գեղեցիկ», - ասում է Լոմնը: «Ուզում էինք պատմել մի հավերժական պատմություն: Իսկ եթե միայն քաղաքականության վրա ես կենտրոնանում, բայց ի՞նչ կարող մնան արդյունքի հասնելը»: Ըստ Լոմնի՝ Մյանմարում քաղաքականության մասին ֆիլմ նկարահանելն էլ պետք է բավականին դժվար լինի: Որպես օտարերկրացիներ՝ մենք իրականում չէինք կարող նկարահանել քաղաքական թեմաներ կամ էլ ուսանողական բողոքի ցույցերը: Բայց մենք ամեն դեպքում մտադիր էլ չէինք դա անել»:

Ֆիլմի բանաստեղծներից ամենանշանավորը Մաուն Անն Փոլին էր, ով իր հայրենիքում ժողովրդական բանաստեղծ է համարվում: Բացի նրա պոեզիայից, ֆիլմին որոշակի ուղղություն է հաղորդել նաև նրա կյանքի գարնանային պատմությունը: «Մենք նկարահանել էինք 200 ժամ», - ասում է Լոմնը, - բայց խնդիրն այն էր, թե ինչպես պետք է դա պատմության վերածել: Մենք ծանոթացել էինք Մաուն Անն Փոլինի հետ՝ Մյանմարի «Human Rights Human Dignity» կինոփառատոնի կազմակերպիչների միջոցով, որին մասնակցել էինք 2013-ին մեր «Հեռու դեպի հրապարակ» ֆիլմով: Նրան հանդիպելը մի տեսակի հրաշք էր ճնման, նա այնպիսի անձնավորություն է, որը մեծ ընծա է ռեժիսորի համար: Բայց մենք չէինք ուզում ֆիլմ ստեղծել միայն նրա ու նրա կնոջ մասին. նման ֆիլմը չափից պայմանական ու չափից նեղ կտասպիլի: Միայն կրճատված գույզը դարձավ պատմության առանցքը, տեսալսելիների ետևում մնացած գույզի կյանքն էլ իր զարգացումն ունեցավ: «Պաշտոնապես Պետրն է ռեժիսորը, իսկ ես արդյունքներն եմ, բայց մենք ամուսնացած եք, այնպես որ ամեն ինչ մի տեսակ իրար է խառնվել», - ասում է Վան Էգեթաթը: «Մենք սկսեցինք միասին գրել, ու մեզ դուր եկավ միասին մոնտաժելը: Ես կարծում եմ՝ մենք ստեղծագործական տեսակետից լավ թիմ ենք: Մենք շատ տարբեր ենք, բայց հարգում ենք միմյանց տեսակետներն ու ճաշակը»: ՅԲԸ

Փոխկազմակերպիչները է կարևոր Մյանմարում այդ երկրի բնակիչների պոեզիայի միջոցով: Լոմնի ու Վան Էգեթաթին հաջողվել է զգալ ու փոխանցել երկրի ոգին՝ խոստովանելով Էկզոտիկությունը, որը միշտ էլ սպառնում է նման ֆիլմերին: «Ես միշտ ստեղծել եմ ֆիլմեր այն երկրներում, որոնց լեզուները չգիտեմ: Թեև ես մեկն եմ, ով չի հավատում, որ կան յուրայիններ ու օտարներ: Գուցե ես միայն միտնեցնում է կինոյին, բայց ես, իրոք, հավատում եմ կոսմոպոլիտանիզմին», - հավելում է Վան Էգեթաթը: «Գործնական իմաստով խնդիրը ճիշտ տեղացի գործընդեր գտնելն է: Մենք մի քանի ամիս էինք ծախսել՝ փորձելով գտնել մեզանք մեկին, ու վերջապես որոշեցինք խնդրել անդալցի մի քանի հարգված բանաստեղծների,

Որքանով էիք ծանոթ Եղեռնի թեմային մինչև «Բնաջնջման մտադրություն» ֆիլմը սկսելը:

Միշտ էլ իմացել եմ Եղեռնի մասին, ու ինձ միշտ հետաքրքրել է այն հանգամանքը, որ այն մինչ օրս վիճարկված դեպք է, այնինչ վիճարկելու առհասարակ ոչինչ չկա: Դա սարսափելի բարբարոսություն էր, որը պետք է դատապարտվի: Այդուամենայնիվ, ես երբեք չեմ մտածել դրա մասին ֆիլմ ստեղծել, քանի որ պատմական ֆիլմերի ռեժիսոր չեմ: Ես ավելի շատ սինեմա վերիստե ժանրի ռեժիսոր եմ, որը այժմյան պատմությանն է անդրադարձնում:

Ինչպե՞ս «Խոստումը» Ձեզ մտափոխեց:
Երբ լսեցի «Խոստում» ֆիլմի նկարահանումների մասին, մտածեցի, որ ես թերևս կարող եմ ինչ-որ բան ավելացնել այդ ընդամենըներին ու ստեղծել ֆիլմ, որն ավելի շատ այն մասին է, թե ինչպես եմ ես սիրում ֆիլմեր ստեղծել: «Խոստում» ֆիլմի արտադրությունն այն թեման էր, որն ինձ ամբողջապես էր ձեռնապահում: Այդ պատմության հետ կապելու համար: Այս թեմայով խաղաղության ֆիլմի ստեղծումն իմ ֆիլմում ընդգրկվել էր մեծապես տեսակետից ինձ հետաքրքիր ու ազդեցիկ էր թվում: Ունեմ այն ընկալում եմ որպես պարզապես ֆիլմ ֆիլմի մասին, բայց, ըստ իս, դա միայն մտնուցում է: Ես ուզում եմ չափանախակվել դրանում ու նոր շունչ հաղորդել այդ ժանրին: Ի՞նչ հետաքրքրում է ոչ միայն Եղեռնը, այլև 100 տարվա ժխտումը, որը հաջորդել է դրան ու այդ ժխտման հետևանքները:

Հետաքրքիր է, որ 100 տարի է պահանջվել, որպեսզի այս պատմությունը հայտնվի հոլիվուդյան կինոյում:
Գիտե՞ք, մինչ այդ Թուրքիան միջամտել է ամերիկյան կինոարտադրությանը, ու դրա հետևանքով ոչ ոք չի համարձակվել պատմել այդ մասին կինոյում: Հիմա էլ Հոլիվուդում ոչ ոք չի համարձակվում հոժարաբար անդրադարձնել այդ թեմային: «Խոստումը» անկասկա ֆինանսավորում ունի: Չնայած դերասանական կազմում բազմաթիվ հոլիվուդյան դերասանների առկայությանը՝ այն, այնուամենայնիվ, անկասկա ֆիլմ է, որը ֆինանսավորվել է հայ գործարարի կողմից: Անձն դեպքում այն փաստը, որ այս ֆիլմը նկարվել է հոլիվուդյան տաղանդների մասնակցությամբ, կարծում եմ՝ շատ նշանակալի է:

Ինչը Ձեզ ամենից շատ գարնացրեց, երբ ուսումնասիրում էիք թեման:

Ես Եղեռնի մասին միայն հիմնական փաստերը գիտեի: Ես ընդամենը գիտեի, թե ինչ ուժեղ է եղել ժխտողականության արշավը վերջին հարյուրամյակում: Ի՞նչ հայ ընկերությունից մի քանիսին գուցե դուր չգա իմ աասծը, բայց ես ֆիլմում ընդգրկվել եմ ցեղասպանությունը ժխտողներից մի քանիսին, որովհետև ուզում էի հասկանալ ժխտման մեխանիզմը: Շատ գիտնականներ ձեզ կասեն, որ դուք չպետք է երեք տրամադրեր նրանց, ովքեր ժխտում են Հոլոքոստը, քանի որ այդ ձևով դուք առան օրինակաբանում եմ նրանց տեսակետը: Այսինքն՝ մարդիկ մաս կապվածի տակ են դնում ժխտման տեսակետը ֆիլմում ներառելու իմ որոշումը: Ինչու, ես գզում էի, որ այդ ձայները ներառվել շատ կարևոր է, քանի որ դու պետք է հասկանաս ժխտման մեխանիզմը, որպեսզի հասկանաս, թե որքանով է այն արդյունավետ:

Ինչպե՞ս եք կապ հաստատել այդ մարդկանց հետ, երբ նրանք ձեռ տեսախցիկի առջև էին:

Ես ընդունում եմ նրանց, թույլ էի տալիս, որ նրանք բարձրաձայն իրենց տեսախցիկները: Ես կարծում եմ, որ նրանք նույնպես վերջին հարյուրամյակում իրականացված թուրքական բարոկոստիան գոհերն են: Իրականում բազմաթիվ մարդիկ չեն հավատում, որ դա ցեղասպանություն է եղել, ու որոշ հայեր էլ կարծում են, որ յուրաքանչյուրն, ով ֆիլմում ժխտում է Եղեռնը, բողոքական պատճառ ունի դա անելու համար: Ըստ իս՝ ամեն ինչ շատ ավելի բարդ է: Ժխտման արշավը շատ արդյունավետ է եղել, կասկածներ է սերմանել ու համոզել, որ այդ բոլոր հայերն ընդամենը պատերազմի զոհեր են եղել, բայց Եղեռնը հետազոտողների մեծամասնությունը համոզված է, որ դա, իրոք, ցեղասպանություն է եղել:

Իսկ Դոնը եք նույնատիպ ճնշում զգացել:

Երբ ես նկարահանում էի «Խոստումը» արտադրության ընթացքը, ես այդ մասին չէի քարձակում: Ես չէի ուզում որևէ միջամտություն, մինչ նկարահանում էի ֆիլմի այդ հատվածը: Հենց նյուրթ Նկարահանվել, ես մեծ ջանքեր էի գործադրում, որ թուրք պաշտոնյաներն իմ հետևեցին զանգ: Ի գարնանս ինձ՝ ես չեմ ունեցել բախումներ ի տարբերություն դերասան Դանիել Խիմենեզ Կաչոյի: Ինչպես նրա հետ կապվել էր ու փորձել ճնշել: Ես երբևէ չեմ բախվել այդ տեսակ ճնշման: Ընդհակառակը, ես, իրոք, մեծ ջանքեր եմ գործադրել, որպեսզի որևէ մեկն ինձ հարցազրույց տա, բայց բոլորը մերժում էին: Նրանք ընդամենն ինձ հրավիրում էին Թուրքիա, որպեսզի ես խոսեմ ԱԿՆ պաշտոնյաների հետ, բայց ինձ վստահ էր թվում Թուրքիա գնալ ու պաշտոնյան կիսբողոքներ ստանալը, եթե ինձ արգելված էր նկարահանել դա: ՀԷ

«Բնաջնջման մտադրություն» (Ջո Բեռլինգեր, ԱՄՆ, 2017), Փակման ֆիլմ, 16.07՝ 22.00 - «Մուսկվա» կ/թ, Կապույտ դահլիճ, Կարմիր դահլիճ (միայն հրավիրառուներով)

ՋՈ ԲԵՐԼԻՆԳԵՐ

«Մետալիկա», յուրատեսակ հրեշ» ֆիլմով, որը ամերիկյան Մետալիկա ռոք խմբի դիմանկարն էր, Ջո Բեռլինգերը նոր շունչ հաղորդեց երաժշտական վավերագրական ժանրին: Ֆիլմը ցույց է տալիս առասպելական երաժիշտների պայքարն իրենց անձնական հրեշների դեմ: Բեռլինգերն այնքան էր մտերմացել իր ֆիլմի հերոսներին, որ կարողացել էր բացահայտել նրանց անկեղծ ու չգոված զգացմունքները՝ լույս սփռելով այն ծայրահեղ ճնշման վրա, որը նրանք զգացել են իրենց ստեղծագործական ուղու վերելքի ժամանակ:

Ամերիկյան հեռուստատեսության համար բազմաթիվ վավերագրական ֆիլմեր ու հաղորդումներ պարտաստեղյուց հեռու Բեռլինգերը վերադառնում է «Կոլիսների հետևը» ժանրին, չնայած նրա վերջին «Բնաջնջման մտադրություն» ֆիլմի թեման շատ ավելի ծանրակշիռ է: Ֆիլմում ներկայացված է մեծածախ ու բազմաթիվ մեծանուն աստղերի մասնակցությամբ «Խոստում» ամերիկյան կինոնկարի նկարահանումների ընթացքը: Վերջինս պատմում է Հայոց ցեղասպանության մասին: «Բնաջնջման մտադրությունը» «Խոստում»-ի արտադրությունը տեղադրում է ավելի ընդարձակ համատեքստի մեջ. կան մարդիկ, ովքեր պայքարում են, որպեսզի Հայոց ցեղասպանության պատմությունը բարձրաձայնվի, ու կան մարդիկ, ովքեր փորձում են թույլ չտալ, որ այդ պատմությունն անգամ հիշատակվի:

JOE BERLINGER

With *Metallica: Some Kind of Monster* (2004), a portrait of the American rock band at a moment of crisis, Joe Berlinger reinvented the genre of the fly-on-the-wall music documentary. The revealing film shows the iconic musicians battling their personal demons. Berlinger gets so close to his subjects that they give him all their raw and unfiltered emotions, shedding light on the extreme pressure they felt to excel in their creative process.

After having made numerous documentaries and productions for American television, Berlinger returns to the behind-the-scenes genre, although his latest film *Intent to Destroy* is one with a far weightier story. The film is structured around the making of *The Promise*, a big-budget American film with an all-star cast that tells the story of the Armenian Genocide. *Intent to Destroy* places the production of *The Promise* in a bigger narrative: the struggle between those who are trying to get the story of the Armenian genocide told and those who want to stop that story from ever coming out.

How familiar were you with the subject of the Armenian Genocide before you started making *Intent to Destroy*?

I've always been aware of the Armenian Genocide and fascinated by the fact that it's so contested throughout history, while it shouldn't be contested at all. It's a terrible atrocity that should be reckoned with. Still, I never thought of making a film about it, because I'm not a historical filmmaker. I tend to be more of a cinéma vérité filmmaker, following stories in the present tense.

What was it about the film *The Promise* that made you decide to make a documentary about it?

When I heard that *The Promise* was being made, I thought I now might be able to add something to the discussion and make something more in the arena of how I like to make films. The production of *The Promise* gave me a present tense threat to tell a story about the genocide. From a filmmaking perspective the idea of embedding the making of a feature film about that subject seemed to be interesting and effective. Some people view it as just a behind-the-scenes movie, but I think that's the wrong way of looking at it. I want to rise above that and reinvigorate that genre. The fact that *The Promise* was being filmed is historic and is part of the story that I'm trying to tell. It's not just the genocide that's interesting to me. It's the 100 years of denial that followed and the aftermath of that denial.

It's interesting that it took one hundred years to get this story out in a Hollywood film.

Well, you know, Turkey has intervened in U.S. movie-making before and as a result nobody dared to tell this story through film. Still, no one in Hollywood dares to just take it on. *The Promise* was independently financed. Even though it has many Hollywood players involved in it, it's still an independent film, financed by an Armenian entrepreneur. The fact that this film got made with Hollywood talent is so historic in my view.

What surprised you the most when you were researching your documentary?

What I did know was kind of the basic story beats of the genocide. I was aware of the Armenian version, so to speak, of the genocide. What I did not know was just how strong the denial campaign has been over the last century. Some of my Armenian friends might not be happy when I say this, but one of the reasons I included a couple of genocide deniers in the film is that I want to understand the mechanism of denial. Many scholars will tell you that you can't give airtime to people that deny the Holocaust because it legitimizes their point of view. So people also questioned my decision to include the denial narrative. However, I felt that it was very important to include those voices because you have to understand the mechanism of denial to understand how effective it is.

The scenes with the genocide deniers are very weighty. How did you approach those people when they were in front of your camera?

I'm accepting them at face value, letting them voice their opinions. I think they've also been casualties of the Turkish campaign for the last century. Really, a lot of people don't believe it's genocide and certain Armenians think that every person that's denying it in the film is doing so for some ulterior motive. I think it's much more complicated than that. I think the denial campaign has been so effective, sowing doubt and delivering their narratives, that these are just casualties of war. Still, the vast majority of genocide scholars do consider it a genocide. The thing is that Turkish officials have been very effective in spreading denial. Most people either don't know the story or are contesting it. To me it is not contested history at all and I think we demonstrate that in the film.

In *Intent to Destroy* you show how actor Daniel Giménez Cacho was pressured by Turkish officials when he announced his involvement in *The Promise*. Did you experience the same kind of pressure?

While I was filming behind the scenes of *The Promise*, I kept it under the radar. I didn't want any interference while making that part of the film. Once that material was shot I actually made a big effort to get Turkish officials to come for me. To my surprise I did not have an encounter like Daniel Giménez Cacho had. The ambassador reached out to him for a meeting and tried to pressure him. I was never confronted with that kind of pressure. Just the opposite: I tried really hard to get somebody to sit down for an interview and everybody declined. They only invited me to Turkey to speak with some officials of the ministry of foreign affairs, but it felt wrong to go to Turkey to get the official standpoint, without being allowed to film it. I chose not to accept that invitation. HE

Intent to Destroy (Joe Berlinger, USA, 2017). Closing Film. 16-7 22.00 Moscow Cinema Blue Hall, Red Hall (invitation only).

'THEIR WISDOM SURPRISED ME'

In *Why Is Mr. W. Laughing?*, taking part in this year's Documentary Competition, German filmmaker Jana Papenbrock explores the works, lives and portraits of three Hamburg artists in a bracing portrait that is poetic both in form and content.

"They're so un-dogmatic, they don't have this preconceived idea of what their work is supposed to be like," says Jana Papenbrock about Horst, Bernhard and Michael, the protagonists of her film. The work she refers to is the art they make in a Hamburg atelier shared with 27 other artists. Horst and Bernhard are successful painters and Michael is a skilled crochet artist who can make just about anything out of thread.

What Papenbrock likes about their approach to art can also be said of the way she portrays them: she has allowed the story and style to be determined by these artists' interests, their work and their perception. Their slightly off-kilter view on the world – a trait you'd al-

ways hope to find in an artist's mind – is partly formed by the mental disabilities they've lived with since they were born. But instead of approaching this as impairment, Papenbrock manages to reveal its intrinsic quality. "In films about disability there's usually this distinction between the sane-and-sovereign filmmaker and the disabled other", Papenbrock observes. "Filmmakers rarely allow their coherence to be disturbed by the way of thinking and seeing of their subjects. We didn't want to make a film about the socio-politics of participation; we wanted our film to be socio-political and inclusive."

This led Papenbrock to co-write the film with her protagonists. "I asked them what they would like to present and what they'd like to do and they immediately had all kinds of ideas. I chose my protagonists by hanging around in the atelier with the camera and seeing who was open to it. These three came along and invited me to come into their houses, go to their favourite places and follow them through their life. There was a good connection between them

too, as they are really good friends. What surprised me was that although they had never been to school, they're so wise. They have very realistic and philosophical views on life and their own chances in society. Moreover, they acknowledge every opportunity to be joyful. It's a wisdom they have developed through a history of suffering and exclusion."

Papenbrock is an insider to the art world as she's been working as a video-artist, author and filmmaker for more than a decade. She confesses that the delicacy and care with which the members of this atelier treat one another is something she'd love to see adopted more widely: "They encourage and empower one another and they show interest in each other's work. This atelier is a kind of a communist utopia: all the revenues are shared, even if some of the artists sell better than others. Of course this is all made possible because the state provides them with an income. In comparison, the commercial art world is so competitive and ego-driven. I miss this kind of solidarity and community." **SK**

'WE WANTED TO TELL A TIMELESS STORY'

Czech-Dutch filmmaking couple Petr Lom and Corinne van Egeraat return to GAIFF with their latest film *Burma Storybook*, a portrait of the central role poetry plays in Burmese society. Lom: "Since the film is about poetry, the images had to be as beautiful as the words."

While *Burma Storybook* was filmed during the run-up to the first democratic elections in Burma in 2016, the film's focus is not on politics at all. "We wanted it to be cinematic and beautiful", Lom says. "And we wanted to tell a timeless story. If you only focus on politics you tend not to do that. Practically, making a film about politics would also be pretty hard in Myanmar. As foreigners, we couldn't really film political stuff or the student protests that were happening; we'd get thrown out. But that wasn't what we wanted to do anyway."

Instead, the film paints a poetic picture of life in Burma as told through the poetry of its inhabitants. Lom and Van Egeraat manage to get to the heart of the country's spirit, avoiding the exoticism that's always a risk for this type of film. "I've always made films in countries where I don't speak the language, and I guess I'm a person who doesn't believe in outsiders or insiders. Perhaps it's a naive way to look at films, but I really believe in cosmopolitanism." Van

Egeraat adds: "On a practical level, it's about finding the right local collaborator. We spent several months trying to find someone to work with, and finally we thought of asking some of the local poets, who are well-respected and speak English. That was the key to gaining people's trust."

The most prominent among the poets in the film is Maung Aung Pwint, known as the people's poet in his home country. Aside from his poetry, his fascinating life story also gives the film direction. "We filmed for 200 hours", Lom says, "so the challenge was how to turn that into a story. We were introduced to Maung Aung Pwint through the organizers of the Human Rights Human Dignity film festival in Burma, which we attended with our film *Back to the Square* in 2013. Meeting him was sort of a miracle – he's the kind of person that's a great gift to a filmmaker. But we didn't want to make the film only about him and his wife, that would have been too conventional and too small."

While the onscreen couple became central to the story, the couple behind the camera had their own dynamic. "Officially Peter is the director and I'm the producer, but we're married, so everything sort of runs together", Van Egeraat says. "We start off by writing together, and we love editing together. I think artistically we're a really good team. We're very different, but respectful about each other's opinions and tastes." **JBH**

'YOU PAY WITH YOUR DIGNITY'

Mohammad Rasoulof is in Yerevan presenting his new film *A Man of Integrity*, having been absent from the film circuit since the 2013 premiere of *Manuscripts Don't Burn* in Cannes. "I was arrested when I came back to Iran in 2013", Rasoulof explains. This is the reality for many Iranian filmmakers.

Like his fellow countrymen Asghar Farhadi and Jafar Panahi, Rasoulof is lauded at international film festivals (*A Man of Integrity* won the prestigious Un Certain Regard Award at Cannes this year) but haunted in his homeland, where his films can't be shown on the big screen. As a matter of fact, Rasoulof had to shoot his most recent films in secret. "That's also why the filming took longer: it had to be clandestine."

It's safe to say that Iranian officials don't look kindly upon Rasoulof's close scrutiny of the fabric of Iranian society. "When I came back from Cannes in 2013 I had some time on my hands, during which I studied the society around me", Rasoulof explains when asked where *A Man of Integrity* originated. "The thing that struck me most was all this corruption."

A Man of Integrity shows how inescapable this system of corruption is through the hardships of goldfish farmer Reza and his family. As a character in the film says: "In this country you're either the oppressed or the oppressor." Rasoulof has felt the effects of corruption in his own life as well. "Even

if you don't want to, it will engross and overwhelm you. Personally, I don't like lying, but I also have to present fake screenplays to get approved so I can film my actual, illegal screenplays. Censorship is part of the system itself and it makes you take those steps."

One event in his life, which happened some twenty years ago, especially inspired this tale of greed and corruption. Rasoulof was filming on a last-minute job for the advertising agency he worked for at the time, when he was stopped by Iranian police. "I was very tired because I had been filming all day, and I wanted to get to the office to work on this important job, but the police wouldn't let me go under any circumstance." Even though his documents were in order, Rasoulof could only leave if he paid the officers. "Their offer wasn't even that surprising to me, I just didn't know what to do in this situation."

Rasoulof was trying to do the right thing. In his office, before paying the officer that accompanied him, he quickly made photocopies of the bank notes. Later he brought those to the police captain to file a complaint. Rasoulof remembers: "The captain looked at me for a while and put the photocopies in his drawer. The next day after lunch they arrested me. While writing the screenplay for this film this memory was always on my mind. It shows the complexities of the system. If you want to withstand this form of corruption you have to pay, not only in cash but also in terms of your dignity and identity." **HE**

'MUSIC HAS ALWAYS BEEN A VITAL PART OF MY LIFE'

Tatiana Danilyants's *Six Musicians and the City*, which has its final of five festival screenings tonight, takes the audience on a trip through Yerevan's music and history, as seen through the views and experiences of six renowned local musicians.

Although her father was half Armenian, Tatiana Danilyants' connection with Yerevan comes mainly from her love for the city and the friends that she met here over the last decade. "In 2007 a film of mine screened in the KIN festival in Yerevan. I met Harutyun Khachatryan and he invited me to the Golden Apricot festival the next year. This started my love affair with this city, which only grew deeper over the following years. In Armenia I connect with people very easily and I've made really good friends here. This film is the result of my journey through the city, the characters and the music."

Music is very important to Danilyants, who studied

music since she was six. "My parents wanted me to become a concert pianist, but when I was 15 years old I decided I didn't want to become a professional musician. Still, music has remained a vital part of my life."

The idea for *Six Musicians and the City* originated ten years ago in the Poplavok jazz café, where the director saw popular Yerevan singer Forsh perform. "It was a very grey and cold day in December, but as soon as I arrived there I was on fire", she recalls. Through meetings with others, the original idea to make a short film about this musician ended up becoming a city portrait through the eyes of some of Yerevan's most iconic music performers. "I asked them to bring me to their favourite places. These buildings and sites are important for the history of the city, but also for them personally." SK

Six Musicians and the City (Tatiana Danilyants, Russia/Armenia, 2016). 15-7 21:00 Hayastan Cinema Garden.

Workshop Roger Koza

Argentinian film critic Roger Koza, a member of this year's FIPRESCI press jury, will close the series of talks at AGBU today at 15:00 with a workshop on film criticism entitled "A Certain Glance: A Possible Outline for a Profession – Criticism, Biography & Aesthetics". The workshop is accessible by registration only; the entry form can be found through GAIFF's Facebook page.

Dolin on Jarmusch

After giving a lecture at LOFT yesterday, Russian film critic Anton Dolin is presenting his new book *Jim Jarmusch: Poetry and Music* at the Art Bridge book store (20 Abovyan Street) today from 14:00-17:00. The book, the presentation and the following Q&A will all be in Russian.

Closing Time

Preceding the screening of closing film *Intent to Destroy* (see page 5), this year's competition winners will be announced during the celebratory Closing Ceremony in the Moscow Cinema Red Hall tonight at 19:00. See tomorrow's daily for a complete overview of all winning films, many of which will get a celebratory screening.

Into the Night

Once the winners are known, it's time for the festival's final party. The aptly named Apricot Party will be held at Process Pub (1a Martiros Saryan Street) and starts at 23:30.

Jury Reports

Led by festival director Harutyun Khachatryan, this year's juries will discuss their motivations at a press conference tomorrow at noon in the Grand Hotel's Vivaldi room.

A CINEMA OF BROKENHEARTED LOSERS

This year's final Master Class took place yesterday with film critic, Feature Competition juror and director of the Canadian Film Institute Tom McSorley taking the stage at the AGBU center. He discussed modern Canadian cinema and seasoned his lecture with references to the past.

"American movies have been the lords and masters of our screens", McSorley noted at the start of his Master Class. "Even now, the situation hasn't changed. Most of films shown in Canadian cinemas are from Hollywood and Canadian cinema is basically invisible – only three percent are Canadian films. Even our young people are mostly watching American movies, and I reckon it's the same in Armenia."

McSorley stated that his home country never had major film studios and everything was created by individuals. Moreover, McSorley assumes that many Canadians haven't even seen a Canadian film, although there are a few positive shifts in this regard. "In the last 30 years, many Canadian filmmakers have garnered international recognition and some of them continue to participate in international film festivals and get awards."

McSorley also said that if American movies are usually success stories, then in Canadian cinema things are a bit different. "Our cinema is full of brokenhearted losers, people who cannot overcome life's challenges. I'm not even sure if our film heroes can even be called heroes." Canadians are more inclined to conform to the situation, McSorley said, rather than overcoming. "Unlike Americans, many of our film characters are unable to control the situation. And our stories usually have a bad ending or no ending at all."

Throughout his Master Class McSorley screened clips from Canadian movies to illustrate his points, including scenes from Don McKellar's *Last Night* (1998), Donald Shebib's *Goin' Down the Road* (1970), David Cronenberg's *Videodrome* (1983), Xavier Dolan's *Mommy* (2014), and Atom Egoyan's *Next of Kin* (1984). Egoyan was scussed at length; McSorley, who wrote a book dedicated to the Armenian-Canadian director's 1991 film *The Adjuster*, spoke highly of the director's art. "Egoyan is one of the directors that discovered Canada." McSorley concluded his lecture with an astute observation of his country's cinema. "Canadian filmmakers are always trying to tell their stories in unconventional ways. Avoiding traditions – that's what they do." RG

The Founding Fathers of Punk

***Gimme Danger* (Jim Jarmusch, USA, 2016). Yerevan Premiere. 16-7 21:00 Moscow Cinema Red Hall.**

While The Stooges only made three commercially unsuccessful albums in their brief existence between 1967 and 1973, the band's musical influence can hardly be overstated. With the raw energy brought by the guitar-wielding Asheton brothers, and the confrontational lyrics spat out by front man Iggy Pop, the band inspired the punk movement of the late 1970s and 1980s, even though they were not around to reap the rewards of the seeds they had sown.

Director Jim Jarmusch relates the eventful history of The Stooges, as told by band itself, both in archival interviews and new conversations with the surviving members. As is to be expected, a central place is given to the band's front man (and by this time its only surviving original member) Jim Osterberg, better known by his stage name Iggy Pop.

Jarmusch paints an efficient portrait of the band's history. He starts with the early beginnings as The Psychedelic Stooges in the late 1960s, following in the footsteps of bands like The MC5. What follows is a rock tale for the ages: early successes are followed by a rapid downfall caused by the pitfalls of fame and drugs. Then, after decades in which the band's style and attitude took flight but the members themselves were floundering, there is the unexpected resurrection in the early 2000s.

The stories and anecdotes the band members tell are illustrated by a rich selection of archival materials. Rare photographs and concert footage, both from the early days and the more recent revival, form the spine of the film. But it's given flesh and blood by a constant stream of other, more abstractly related images: clips from films and TV-shows, jumpy handwritten texts and rough animated sequences depicting the wild (mis)adventures that weren't captured on tape. They're a welcome addition, injecting some of the band's swagger and anarchism into what is in essence a fan-made love letter to The Stooges. **JBH**

FAMILY AFFAIRS

All six of the shorts in this year's Armenian Panorama carry in them the at times polarizing viewpoints of Armenian filmmakers from different countries about family relations, family crises, and the incompatibility of the traditional with the new.

Red Apples, by writer/producer Ofelya Harutyunyan and director George Sikharulidze, deals with the ancient Caucasus tradition of showing the bloody bedsheets after the first night of a marriage, thus proving that the bride was indeed a virgin. That is not the case for the film's newlywed couple and considering their parents' conservatism, this brings about a family conflict that endangers the young couple's future. On the other end of the age spectrum, Erik Shahinian's *Head Above Water* features a drama centered on an elderly couple. The wife is suffering from Alzheimer's disease and cannot help her husband when he slips and falls in the bathroom. The result is a tragic comedy about fee-

ling helpless and the fact that help can come from very unexpected places.

In Edgar Baghdasaryan's *Simon's Way* a man must make a long and arduous journey just to get to his dying grandfather who lives only 300 meters away. They are separated by the Armenian-Turkish border, which has been closed since the early 1990's. The two have to keep their binoculars at hand, since that's the only way they get to see each other.

Traditional Armenian family values are at the center of young director Arj-Aspet Shermazanyan's *Salt and Bread*. Inspired by the Biblical story of the prodigal son, the film is set in present-day Armenia, in the mountains of the Lori region where a unique system of values based on honor and dignity is still alive and vibrant. A parent-child relationship is also the basis for Arsen Agadjanyan's *He Said "Mommy"*. Flavored with amusing Georgian traits, this is a story about a father who suddenly finds out that his youngest daughter has fallen in love. From that point on, he becomes ob-

sessed with figuring out who his daughter's chosen one is.

Gariné Torossian's Canadian-Armenian film *The Structure Is Rotten, Comrade* brings a phantasmagorical and somewhat absurd conclusion to the whole program. The main character, an architect named Frunz, cannot decide whether to follow in the footsteps of his cement-obsessed father and join the family business, or go his own way, which might bring to light political differences between the generations as well. This question of whether sticking to traditions or doing what you think is right is on the minds of most of these films, and every filmmaker has his or her own answer. **DM**